

Байдюк Л. М.

Викладач-стажист кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі

Сич М. В.

Студентка III курсу факультету початкової освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Черкаська область, Україна
lubovsoroka17@gmail.com

МОДЕЛЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЯК ОСНОВА МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Процес підготовки майбутнього вчителя зумовлений модернізацією освітніх процесів та потребує постійного удосконалення. Вимоги, що висуває сучасність, зростають, і вчителю все складніше виконувати обов'язки та функції, покладені на нього суспільством. У зв'язку з цим професійна підготовка педагога підлягає глибокому, поетапному аналізу; вводяться нові навчальні дисципліни, апробуються розроблені спецкурси, пропонуються інноваційні навчальні та виховні технології. Серед цих заходів особливе місце займає моделювання педагогічних ситуацій як засобу підготовки студентів до соціалізації учня початкової школи. Моделювання широко використовується в різноманітних галузях науки, техніки, виробництва і є однією із характерних особливостей пізнання об'єктивної дійсності. Однак у філософській літературі воно трактується як метод наукового пізнання, який спроможний узагальнити в собі теоретичне й емпіричне, індукцію і дедукцію. Моделювання як метод навчання відоме в методиках природничо-математичного спрямування, зокрема як математичне, фізичне чи комп'ютерне моделювання.

Розглянемо поняття *моделювання*. Під моделюванням розуміють дослідження об'єктів пізнання за їх моделями, побудову і вивчення моделей реально існуючих об'єктів. Необхідність у методі моделювання виникає тоді, коли дослідження безпосередньо самого реального об'єкта неможливе або

виникають труднощі у зв'язку з недоступністю об'єкта, певних етичних обмежень або великих витрат (часових, трудових, фінансових та ін.).

Оскільки метод моделювання тісно пов'язаний зі створенням певних моделей, а процес дослідження за допомогою цього методу базується на здатності людини до абстрагування, то процес моделювання можна вважати різновидом абстрактно-логічного пізнання.

Для розкриття поняття моделювання в педагогіці та психології використовуються різноманітні категорії: «відтворення», «відображення», «аналогія», «відповідність», «схожість» та ін.

Поняття *моделювання*, на думку В. Ф. Паламарчука, – це метод дослідження (чи навчання), який передбачає створення штучних чи природних систем (моделей), котрі імітують суттєві властивості оригіналу [3, с.46].

В. О. Штофф розглядає використання методу моделювання в тих випадках, коли йдеться про необхідність управління складною системою та про прогнозування результатів її функціонування. Він вважає, що модель повинна допомагати встановлювати, яким чином деякі сторони явища впливають на інші сторони або на явище в цілому. Якщо побудована досить правильна модель, то ці питання можна з'ясувати під час проведення дослідів на моделі. Хоча, як зазначає вчений, основні характеристики об'єкта, що досліджується, залишаються незмінними [4, с. 112].

Під моделюванням ми розумітимемо діяльність, у процесі якої будується модель педагогічного процесу з метою отримання нової інформації про об'єкт, що вивчається.

У педагогіці метод моделювання має на меті створення педагогічних ситуацій, які б дали змогу вирішити певну проблему. Педагогічне моделювання є невід'ємною формою всіх видів педагогічної роботи: дослідження, діагностики, консультування та корекції.

У психолого-педагогічній літературі існують різні підходи до трактування терміна *педагогічна ситуація*. Н. В. Гузій розглядає педагогічну ситуацію як фрагмент педагогічної діяльності, що містить суперечності між

досягнутим та бажаним рівнями вихованості учнів і колективу, які враховує вчитель у виборі способів впливу для стимулювання розвитку особистості [1, с. 59].

Розглянемо сутність дефініції *моделювання педагогічних ситуацій*.

В. А. Ковальчук під моделюванням педагогічних ситуацій розуміє проектування стратегії дій учителя й практичної її реалізації на основі використання системи методів. Тому дослідник виділяє методичні основи розв'язання педагогічних ситуацій як сукупність засобів, умов, пов'язаних у системі логікою процесу досягнення очікуваного результату, що складає алгоритмічні евристичні елементи процесу розв'язання [2].

На нашу думку, моделювання педагогічних ситуацій – це створення таких ситуацій-моделей, де реальні об'єкти замінюються символами, а взаємостосунки між учасниками діяльності складаються не природно, вони організовані спеціально під керівництвом викладача, тобто умовно. Метою моделювання педагогічних ситуацій є формування готовності майбутніх учителів початкової школи до роботи у школі.

У процесі моделювання педагогічних ситуацій ми виділяємо три етапи:

- *аналітичний*, що починається з аналізу й оцінювання поставленого завдання і закінчується формуванням самої ситуації, яку необхідно змоделювати;

- *проективний*, який пов'язаний з плануванням форм, методів і засобів моделювання педагогічних ситуацій та методичною розробкою уроку, фрагменту чи позакласного виховного заходу;

- *виконавчий*, що являє собою реалізацію замислу та практичне відтворення розробленого проекту.

Моделювання педагогічних ситуацій дає змогу виявити й закріпити в майбутніх учителів початкової школи такі якості, які не визначаються тривалістю, стажем роботи, а вимагають спеціальної підготовки. Використання модельованих педагогічних ситуацій у навчальному процесі вищої школи і включення в них студентів сприяють формуванню позитивного ставлення до

вчительської професії, підвищення ступеня емоційно-особистісної залученості в активну діяльність, набуття досвіду вирішення педагогічних проблем. Саме ці показники складають важливі компоненти професійної позиції вчителя. Включення студентів у ситуації, які моделюють майбутню професійну діяльність, забезпечують реалізацію принципу єдності свідомості й поведінки як основи цілісності досвіду особистості, дає змогу осмислити галузь професійної праці вчителя, усвідомити способи й побачити шляхи свого професійного становлення. Програвання типових ситуацій із шкільного життя закріплює орієнтації, які визначають стійкість професійної поведінки, залежність від тих чи інших ситуативних обставин. Моделювання педагогічних ситуацій закріплює цінності, орієнтації майбутнього вчителя, додає їм певну спрямованість, дозволяє переконатися у своїх професійних можливостях і здібностях.

Отже, моделювання педагогічних ситуацій у ВНЗ дає змогу розкрити перед студентами соціальний сенс вчительської професії, основні її кваліфікаційні характеристики, забезпечити тісний зв'язок педагогічної теорії з шкільною практикою, побачити типові труднощі, з якими вчитель стикається у своїй повсякденній практиці, й визначити шляхи їх подолання, а це, у свою чергу, зможе забезпечити формування в них основ професіоналізму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методичні та теоретичні аспекти: [монографія]. К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. 243 с.
2. Ковальчук В. А. Соціально-педагогічні задачі: Сутність, типологія, технологія розв'язання. Житомир: Житомирський державний педагогічний університет, 2003. 152 с.
3. Паламарчук В. Ф. Технеінтелекту (технологія інтелектуальної діяльності учнів). Суми: ВВП «Мрія -1» АТД, 1999. С. 46.
4. Штофф В. А. Моделирование и философия. М., 1976. 168 с.